

О Б Р А З Л О Ж Е Њ Е

I. ПРАВНИ ОСНОВ ЗА ДОНОШЕЊЕ УРЕДБЕ

Правни основ за доношење ове уредбе садржан је у члану 39. став 12. Закона о ауторском и сродним правима и („Службени гласник РС”, бр 104/09, 99/11, 119/12, 29/16 - одлука УС и 66/19), којим је прописано да Листу техничких уређаја и предмета за које постоји обавеза плаћања посебне накнаде према условима из ст. 1-9. овог члана утврђује Влада, члану 17. став 1. и члану 42. Закона о Влади („Службени гласник РС”, бр. 55/05, 71/05-исправка, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12–УС, 72/12, 7/14-УС, 44/14 и 30/18 - др. закон). Чланом 17. став 1. Закона о Влади прописано је да Влада којој је престао мандат може вршити само текуће послове и не може предлагати Народној скупштини законе и друге опште акте нити доносити прописе, изузев ако је њихово доношење везано за законски рок или то налажу потребе државе, интереси одбране или природна, привредна или техничка несрећа, док је одредбом члана 42. истог закона прописано да Влада уредбом подробније разрађује однос уређен законом, у складу са сврхом и циљем закона. Имајући у виду да Уредба о утврђивању листе техничких уређаја и предмета за које постоји обавеза плаћања посебне накнаде носиоцима ауторског и сродних права није мењана 12 година, а да су у међувремену на тржишту појавили нови уређаји и предмети за које се оправдано може претпоставити да се користе за умножавање ауторских дела и предмета сродних права, због чега носиоци ауторског и сродних права трпе штету, интереси државе налажу да се заштите права носилаца ауторског и сродних права и допуни Листа техничких уређаја, која је саставни део ове уредбе. С обзиром на изнето испуњени су услови из члана 17. став 1. Закона о Влади.

II. РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ УРЕДБЕ

Главни разлог за доношење измена и допуна Уредбе о утврђивању листе техничких уређаја и предмета за које постоји обавеза плаћања посебне накнаде носиоцима ауторског и сродних права је тај што се предмети и уређаји који се налазе на важећој Листи техничких уређаја и предмета за које постоји обавеза плаћања посебне накнаде, више не користе за умножавање ауторских дела и предмета сродних права у мери у којој се то чинило у време када је Уредба донета, а развој технологије утицао је да настану нови уређаји и предмети који се користе за умножавање ауторских дела и предмета сродних права и који су доступни физичким лицима на тржишту у Републици Србији. С обзиром да се нови уређаји и празни носачи звука, слике и текста користе за умножавање ауторских дела и предмета сродних права за приватне, некомерцијалне потребе физичких лица, а за чији увоз или производњу се не плаћа посебна накнада, као и да носиоци ауторског и сродних права трпе због таквог умножавања, то је било потребно Уредбу прилагодити стварном стању и потребама, тако да се и ти уређаји и предмети нађу на Листи уређаја за које се плаћа посебна накнада.

Чланом 46. став 1. Закона о ауторском и сродним правима („Службени гласник РС”, бр. 104/09, 99/11, 119/12, 29/16 - одлука УС и 66/19, у даљем тексту: Закон), прописано је да физичко лице може да умножава примерке објављеног ауторског дела без одобрења аутора и без плаћања ауторске накнаде, под условом да то чини за своје личне, некомерцијалне потребе.

Право на посебну накнаду прописано чланом 39. став 1. Закона о ауторском и сродним правима подразумева да аутори дела за која се, с обзиром на њихову природу, може очекивати да ће бити умножавана за личне некомерцијалне потребе фотокопирањем и

на носаче звука, слике и текста (књижевна, музичка, филмска и др.) имају право на посебну накнаду од увоза, односно продаје техничких уређаја и празних носача звука, слике и текста за које се оправдано може претпоставити да ће бити коришћени за такво умножавање. Поред аутора, право на посебну накнаду имају и издавачи штампаних издања (члан 142. Закона), произвођачи фонограма, интерпретатори и произвођачи видеограма (члан 146. Закона), за чија се штампана издања, фонограме, интерпретације и видеограме, с обзиром на њихову природу, може очекивати да ће бити умножавани за личне, некомерцијалне потребе физичких лица. На пример, ако неки појединац на хард диск свог DVD рикордера сними филм са телевизије да би га погледао сутрадан, или да би имао своју сопствену копију у личној филмској колекцији, онда би се такво умножавање могло окарактерисати као некомерцијално умножавање за потребе тог појединца, физичког лица. Међутим, јасно је да у том случају носиоци права трпе штету, јер онај ко је „нарезао” филм из легалног извора на празан оптички диск, највероватније неће DVD са тим филмом купити у легалној продаји, од чега би и носиоци права имали неку корист. Из тог разлога се каже да аутори и носиоци сродних права трпе штету због некомерцијалног умножавања њихових творевина. Због рапидног и константног развоја нових технологија, због тога што је данас веома лако умножавати на стотине хиљада ауторских дела и предмета сродних права (музике, филмова, софтвера итд.) и све то за кратко време и без губитка у квалитету снимка, штета коју трпе носиоци ауторског и сродних права огромна је. Нико више фактички не може да контролише где се то у нашој земљи, у ком тренутку и у ком обиму копирају туђа ауторска дела на некомерцијалној основи – на интернету, у фотокопирницама, на мобилним телефонима, на друштвеним мрежама итд, па је управо из тог разлога осмишљен систем посебне накнаде који регулише члан 39. Закона.

С обзиром да члан 39. Закона предвиђа да се посебна накнада плаћа од „продаје техничких уређаја и празних носача звука, слике и текста за које се оправдано може претпоставити да ће бити коришћени за такво умножавање”, али не каже прецизно о којим се уређајима и носачима звука, слике и текста ради, Листу техничких уређаја и предмета за које постоји обавеза плаћања посебне накнаде утврђује Влада, у складу са чланом 39. став 12. Закона. Уредба је донета 2010. године и од тада није мењана нити допуњавана. Стога је данас у Републици Србији фактичко стање такво да се ауторска дела и предмети сродних права умножавају за приватне потребе физичких лица на многобројним уређајима и уз коришћење различитих носача звука и слике, а да се такви савремени уређаји не налазе на Листи техничких уређаја и предмета за које постоји обавеза плаћања посебне накнаде. Допуна Уредбе омогућиће домаћим носиоцима ауторског и сродних права да остваре у пуном обиму своје право на посебну накнаду.

Завод за интелектуалну својину као надлежни орган у области ауторског и сродних права спровео је истраживање за одређени број земаља Европске уније, са циљем да утврди на које се уређаје и предмете у тим земљама плаћа посебна накнада у корист носилаца ауторског и сродних права. Реч је о следећим земљама Европске уније: Аустрији, Белгији, Данској, Летонији, Мађарској, Немачкој, Пољској, Словачкој, Француској, Хрватској и Чешкој Републици. За потребе тог истраживања Завод је користио податке из Међународног извештаја о приватном умножавању за 2016. годину, који је објавила Светска организација за интелектуалну својину (WIPO) 2017. године.

Анализом података из Међународног извештаја о приватном умножавању за 2016. годину утврђено је да се посебна накнада плаћа за:

1) меморијске картице (Француска, Немачка, Пољска, Чешка Република, Словачка, Мађарска, Данска, Хрватска, Белгија, Аустрија, Летонија);

2) екстерне хард дискове (у свим горе наведеним земљама изузев у Данској и Летонији);

3) интерне хард дискове:

- у Француској (за хард дискове или меморије које су интегрисане у MP3 плејер; за хард дискове који су интегрисани у видео рикордере; за меморије или хард дискове који су интегрисани у мултимедијалне вокмене (Walkman); за хард дискове који су интегрисани у телевизор; за видео-рикордере или ТВ декодере (ADSL-кутије) који се користе за снимање аудиовизуелних садржаја; за меморије или хард дискове који су интегрисани у Hi-Fi уређаје; за меморије и хард дискове који се користе за чување звучних података и пуштање снимака који је интегрисан у GPS или радио апарат у колима, а који су независни од носача који се користи за, примера ради, софтвер за навигацију или информације о путним мапама);
- у Немачкој (за телевизор са хард диском, док се за рачунаре плаћа накнада за сам уређај);
- у Пољској (за стандардне рачунарске хард дискове и остале хард дискове у другим уређајима који могу бити коришћени за снимање ауторских дела и предмета сродних права; за DVD плејере са функцијом снимања и хард диском; за DVD и VHS професионалне плејере са функцијом снимања и хард диском; за ТВ сет који се састоји од DVD рикордера и хард диска; за HD плејере са функцијом снимања и хард диском; за дигитални ТВ декодер са хард диском);
- у Чешкој Републици (за интерне хард дискове као рачунарске компоненте; за уређаје који омогућавају аудио и видео снимање на интегрисани хард диск; за ТВ рисивер који омогућава снимање на интегрисани хард диск);
- у Словачкој (за интерне хард дискове за мултимедијалне рикордере или за плејере са могућношћу снимања на интерни хард диск; за сет-топ боксове који могу да направе и сачувају копију дела на другом одвојеном техничком уређају или носачу; за паметни ТВ са уграђеним хард диском или могућношћу снимања преко USB прикључка или на сличан начин; за десктоп рачунаре и уређаје за аудио и аудио-видео снимање), и
- у Белгији (за кућне уређаје са интегрисаним хард диском);

4) десктоп рачунаре (Немачка, Словачка, Хрватска, Летонија, Аустрија за интегрисану меморију у десктоп рачунару, Пољска за стандардни рачунарски хард диск, за рачунарски CD, за рачунарски DVD рикордер и Чешка Република за рачунарски интерни или екстерни CD писач, за рачунарски интерни или екстерни DVD писач, за интерни или екстерни рачунарски писач на меморијским картицама, за рачунарски интерни хард диск);

5) лаптопове (Немачка, Словачка, Хрватска, Летонија, Аустрија за интегрисану меморију у лаптопу, Пољска за стандардни рачунарски хард диск, за рачунарски CD и за рачунарски DVD рикордер, Чешка Република исто као за десктоп рачунаре;

6) таблете (Аустрија, Немачка, Француска, Хрватска, Летонија, Словачка, Мађарска и Белгија);

7) паметне телефоне (Француска, Немачка, Хрватска, Мађарска, Словачка, Аустрија за интегрисану меморију у мобилним телефонима са могућношћу поновног пуштања музике или видеа, Летонија ако имају MP3 функцију плаћа се накнада ако се увозе, Белгија, ако паметни телефон има MP3 или MP4 функцију).

Анализом података о уређајима и предметима на које се плаћа посебна накнада у земљама Европске Уније, утврђено је да је обавеза плаћања исте прописана за низ савремених уређаја и предмета који се могу користити за умножавање ауторских дела и предмета сродних права, а које Уредба не препознаје.

С тим у вези, Предлогом уредбе проширује Листа техничких уређаја и предмета имајући у виду да се за уређаје и празне носаче звука, слике и текста оправдано може претпоставити да ће бити коришћени за умножавање ауторских дела и предмета сродних права од стране физичких лица за њихове приватне некомерцијалне потребе, као и то да су исти доступни тим лицима на тржишту у Републици Србији. Убудуће, увозници и произвођачи таблета, лаптопова, паметних телефона, уређаја са интегрисаном меморијом и других уређаја и предмета наведених у овој Уредби плаћаће посебну накнаду и за те уређаје и предмете. За све уређаје и празне носаче звука, слике и текста из ове Уредбе, оправдано се може претпоставити да ће бити коришћени за умножавање ауторских дела и предмета сродних права за личне некомерцијалне потребе физичких лица.

Напомињемо, да ће износ посебне накнаде коју ће плаћати напред наведени увозници, односно продавци за сваки увезени, односно продати уређај или празан носач звука, слике и текста бити утврђен путем преговора између организација за колективно остваривање права аутора и носилаца сродних права и репрезентативног удружења увозника и продаваца уређаја и празних носача, звука, слике и текста са Листе, поштујући ограничење висине посебне накнаде утврђено чланом 171б Закона о ауторском и сродним правима.

Имајући у виду напред наведено, утврђено је да постоји потреба да се Листа техничких уређаја и предмета допуни.

III. ОБЈАШЊЕЊЕ ОСНОВНИХ ПРАВНИХ ИНСТИТУТА И ПОЈЕДИНАЧНИХ РЕШЕЊА

Чланом 1. Предлога уредбе врше се измене и допуне у делу 1. „Празни носачи звука слике и текста” Листе техничких уређаја и предмета за које постоји обавеза плаћања посебне накнаде носиоцима ауторског и сродних права. Наиме, предложене су измене тачке 4) у циљу правно техничке редакције текста и додате нове тач. 9) и 10) којима су на ову листу додате меморијске картице и спољашњи хард дискови.

Чланом 2. Предлога уредбе врше се измене и допуне у делу 2. „Уређаји” Листе техничких уређаја и предмета за које постоји обавеза плаћања посебне накнаде носиоцима ауторског и сродних права. Наиме, предложене су измене тачке 7) у циљу правно техничке редакције текста и додате нове тач. 14), 15) и 16) којима су на ову листу додати уређаји са интегрисаним хард диском (десктоп рачунари, лаптопови, ТВ са хард диском, DVD плејер са могућношћу снимања и са хард диском, Blu-ray плејер са могућношћу снимања и са хард диском), таблети и паметни телефони.

Чланом 3. Предлога уредбе предложено је да ова уредба ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

IV. ФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА ПОТРЕБНА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ УРЕДБЕ

За спровођење ове уредбе није потребно обезбедити средства у буџету Републике Србије.

V. РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ УРЕДБЕ У СКЛАДУ СА ЧЛАНОМ 17. СТАВ 1. ЗАКОНА О ВЛАДИ

Имајући у виду да Уредба о утврђивању листе техничких уређаја и предмета за које постоји обавеза плаћања посебне накнаде носиоцима ауторског и сродних права није мењана 12 година, а да су у међувремену на тржишту појавили нови уређаји и предмети за које се оправдано може претпоставити да се користе за умножавање ауторских дела и

предмета сродних права, због чега носиоци ауторског и сродних права трпе штету, интереси државе налажу да се заштите права носилаца ауторског и сродних права и допуни Листа техничких уређаја, која је саставни део ове уредбе. С обзиром на изнето испуњени су услови из члана 17. став 1. Закона о Влади.

VI. АНАЛИЗА ЕФЕКТА УРЕДБЕ

1. Циљеви

Предлог Уредбе о изменама и допунама уредбе о утврђивању листе техничких уређаја и предмета за које постоји обавеза плаћања посебне накнаде носиоцима ауторског и сродних права (у даљем тексту: измене и допуне Уредбе) имају за циљ успостављање ефикаснијег система правне заштите ауторског и сродних права на тај начин што ће допуна Листе техничких уређаја и предмета за које постоји обавеза плаћања посебне накнаде обезбедити правично задовољење економских интереса: 1) аутора; 2) интерпретатора; 3) произвођача фонограма; 4) произвођача видеograma и 5) издавача штампаних издања, као и других физичких и правних лица која су носиоци ауторског или сродних права права у Републици Србији. Наиме, захваљујући напретку науке и технологије у претходних 12 година важења Уредбе, драстично се, не само повећао, већ и суштински променио круг уређаја и предмета подобних за умножавање ауторских дела и предмета сродних права, а за некомерцијалне потребе физичких лица и то на начин да су уређаји и предмети који нису ни постојали или су били у зачетку у време доношења Уредбе сада постали водећа средства умножавања. Стога ће се, помоћу измена и допуна Уредбе, постићи основни циљ подзаконског акта - да се законом признато право носилаца ауторског и сродних права на посебну накнаду, а у сагласности са општеприхваћеним правилима међународног права, уподоби стварном стању ствари на тржишту. Измене и допуне Уредбе имаће практичан значај и утицај на односе у друштву, с обзиром да ће омогућити стварну економску сатисфакцију ауторима и носиоцима сродних права чија се дела, односно предмети заштите, захваљујући вртоглавом и сталном развоју нових технологија, умножавају од стране физичких лица за њихове личне, некомерцијалне потребе у стотинама хиљада примерака, веома брзо и без умањења квалитета умножених примерака, а због чега носиоци права трпе огромну штету.

2. Економски ефекти

С једне стране, доношењем Измена и допуна Уредбе материјална корист коју ће наведени носиоци права остваривати биће сразмерна са реалним обимом искоришћавања њихових творевина који је у данашње време већи него што се у време доношења Уредбе могао и замислити. Иако је право на посебну накнаду одавно уведено у правни поредак Републике Србије, сада ће моћи да у пракси оствари свој пун потенцијал, сагласно напретку науке и технологије. Неопходно је да се допринос различитог круга стваралаца у области науке, културе, уметности одрази и на економску корист и материјално стање тих лица.

С друге, стране, Измене и допуне Уредбе утицаће на пословање одређеног круга привредника – произвођача и увозника уређаја и предмета подобних за масовно умножавање ауторских дела и предмета сродних права на тај начин што ће обим њихове већ постојеће обавезе бити проширен. Дакле, у трошкове пословања наведеног круга привредника већ спада и обавеза плаћања посебне накнаде, те Измене и допуне Уредбе не стварају нову врсту трошкова, али утичу на повећање износа истих. Ипак, треба имати у виду и значајно повећање прихода који та лица остварују производњом и увозом управо уређаја и предмета подобних за умножавање ауторских дела и предмета сродних права, а за којима постоји масовна потражња, те је стога економски прихватљиво и са аспекта

правичности основано да за економски раст који су та лица остварила постоји и кореална обавеза.

Посредно, Измене и допуне Уредбе утицаће и на организације за колективно остваривање права, с обзиром на чињеницу да је прописано обавезно колективно остваривање права носилаца ауторског и сродних права на наплату посебне накнаде. Дакле, вршење тог права за рачун носилаца права већ је обухваћено делатношћу релевантних организација, али ће се њихова делатност сада проширити. Ипак, осим обавезе измена релевантних тарифа којима су прописани износи накнада које произвођачи и увозници уређаја и предмета подобних за масовно умножавање ауторских дела и предмета сродних права плаћају, Измене и допуне Уредбе неће довести ни до каквих значајних промена у пословању организација, у смислу повећања обима посла, трошкова пословања, итд.

3. Утицај на друштво

Веома је велики утицај одговарајућег регулисања, с једне стране, права јавности на несметано умножавање ауторских дела и предмета сродних права и с, друге стране одговарајуће обавезе произвођача и увозника уређаја и предмета подобних за такво умножавање на већ поменути економски статус носиоца права, али и на ширем плану, на економски раст гране индустрије у којој исти ствара, те последично и на економску корист државе. Томе у прилог говоре и резултати Глобалног истраживања о приватном умножавању за 2020. годину, а које је настало у сарадњи Међународне организације која представља организације за колективно остваривање механичких права – ВІЕМ, Међународне конфедерације друштава аутора и композитора – СІСАС и холандске организације за колективно остваривање права на посебну накнаду – ТНУІСКОPIЕ. Наиме, у наведеној студији приказано је да приход остварен прикупљањем посебне накнаде у 2018. години у појединим државама износи: у Аустрији 24.688.010 ЕУР, у Белгији 18.413.397 ЕУР, у Хрватској 1.164.819 ЕУР, у Француској 277.532.000 ЕУР, у Немачкој 332.517.000 ЕУР, у Италији 127.667.660 ЕУР, док је у истом периоду тај износ у Републици Србији 27.865 ЕУР. У Републици Србији је у 2019. години укупно за ауторе музичких и филмских дела и интерпретаторе и произвођаче фонограма прикупљено на име посебне накнаде нето износ од 2.705.985 динара (22.978,32 ЕУР) , а у 2020. години нето износ од 1.860.553 динара (15.799,19 ЕУР). Из наведених података приметан је константан пад у приходима аутора и носилаца ауторског и сродних права од посебне накнаде, што није у сразмери са масовним умножавањем ауторских дела за личне некомерцијалне потребе физичких лица. Такође, упоређивањем износа посебне накнаде која се наплаћује у другим државама, евидентно је да су приходи страних носилаца права на име посебне накнаде многоструко виши. Разлог томе није увек већи износ накнаде у односу на накнаду у Републици Србији, већ знатно већи број уређаја и празних носача звука, слике и текста за чији увоз, односно производњу се та накнада у тим државама наплаћује.

Осим носилаца права и обвезника плаћања посебне накнаде, измене и допуне Уредбе неће имати економске ефекте на ширу јавност. Наиме, предметна Уредба регулише положај носиоца права и има непосредан утицај на носиоце права и обвезнике плаћања накнаде, а посредан утицај на организације за колективно остваривање права, док на остала физичка лица нема никаквог утицаја, те се на иста и даље непромењено односе одредбе закона које им омогућавају несметано уживање у ауторским делима и предметима сродних права за некомерцијалне потребе. Дакле, законом прописаном могућношћу физичких лица да умножавају ауторска дела и предмете сродних права за личне, некомерцијалне потребе, а са друге стране, законом прописаном, а уредбом прецизније одређеном обавезом плаћања посебне накнаде, постиже се један од основних циљева ауторскоправног и сродноправног

система - равнотежа између потребе за доступношћу разнородних креативних творевина јавности и, с друге стране, потребе за задовољењем економских интереса њихових стваралаца, те давањем подстицаја за даљи стваралачки рад.

4. Консултације

Иницијатива за измене и допуне Уредбе покренута је од стране организација за колективно остваривање права - Организације музичких аутора Србије – Сокој, Организације за колективно остваривање права интерпретатора – ПИ и Организације произвођача фонограма Србије – ОФПС.